

И кой здравомислящъ чловѣкъ, наистина, можаше да не прѣдвиди паданието на таквъзъ едно общество, каквото ни го описватъ съвременниците?

„Земледѣлието е почти зяхвърлено, градоветѣ и селата обезлюдяватъ; цѣлата Франция не е друго освенъ една голѣма запусъла болница, лишена отъ всичко; магистратурата бѣ опозорена. . .“

Това говораше тѣй сжщо Фенелонъ, цѣло столѣтие прѣди революцията, въ 1693 година. Херцога Сентъ-Симонъ, въ *Припомнянията си*, употрѣбляваше почти сжщигѣ изражения: „държавата ни се е обърнала на болница за умирающи и безнадеждни, на които всяка година, въ най мирно време, ограбватъ всичко.“

Боссюе, отъ височината на катедрата, хвъргаше сжщо такива скръбни и обвинителни думи: „Когато се вирамъ въ бѣдствията, които ни забикалятъ, въ сиромашията, опустошението, отчаянието на толкози разорени семейства, струва ми се, че отвредъ се издава единъ викъ на мизерия отъ която сърцето ни трѣбва да се распокѣса.“

„Жално е да глѣдашъ какъ народътъ мре отъ гладъ!“ извикалъ още Хенри IV. Истина е обаче, че това бѣ по причина на гражданскитѣ войни. Но тия войни бѣха вече прѣстанали, когато Ришелио казваше, че народътъ бѣ *излозданъ до кокалитъ*. — Въ почетѣка на XVIII вѣкъ Вобанъ утвърждаваше, че отъ десетѣхъ френци, деветъ нѣмаха що да ядѣтъ или поне бѣха твърдѣ стѣснени. — Боа-Гилеберъ увѣряваше, че болшинството търпѣше страшна сиромашия; той принаждаше още, че: „Франция днесъ е гангрениясала.“ Вобанъ и Боа-Гилеберъ умрѣха въ немилость, както и Фенелонъ, чейто *Телемакъ* не можаше да бже напечатанъ прѣзъ царуването на Людовика XIV, и както Расинъ, който се помжчи да поподигне тѣзъ злочеста завѣса въ една записка подадена на г-жа Ментенонъ.